

Lammert Smit van de 'ENS'

Op 31 december 1979 is het een bijzondere dag voor schipper Lammert Smit uit Lelystad. Op die dag eindigt namelijk het contract van verhuur van zijn boot ENS, dat sinds 1962 met de Directie Zuiderzeewerken liep. Zeventien jaar steeds voor dezelfde dienst varen is al een bijzonderheid, maar eigenlijk is dat slechts een klein stukje van de periode, dat Lammert Smit verbonden was met Zuiderzeewerken. Want die periode was al in juni 1950 begonnen, toen hij door wijlen ir. Klasema gevraagd werd met de Ens als directieboot weer bij ZZW te komen. Die eerste 12 jaar was dat als zgn. besteksboot, d.w.z. dat de huur via één van de lopende bestekken werd verrekend. Een onafgebroken periode van bijna 30 jaar, waarop Lammert Smit met zijn Ens op het IJsselmeer rondvoer, overal waar werken aan de dijken en polders plaatsvonden, loopt

nu ten einde.

Urk was voor hem in 1950 het uitgangspunt voor de werken aan Oostelijk Flevoland, een plaats die in 1957 voor Enkhuizen werd verwisseld, toen de eerste werken voor de dijkverbinding Enkhuizen - Lelystad ten behoeve van de Markerwaard plaatsvonden. Even later werd de beslissing door de regering genomen, dat toch eerst Zuidelijk Flevoland zou worden ingepolderd, waardoor de woonark van 1960 tot en met 1967 in Monnikendam een ligplaats had. En tenslotte werd - nu 12 jaar geleden - Lelystadhaven letterlijk de haven van zijn thuiskomst. Wie voer hij over? Ingenieurs, technische ambtenaren, opzichters, wakers, keetjuffrouwen, dominees, culturele ambtenaren en artiesten. Het zou een heel lange rij namen vormen, te veel om ze allemaal op te sommen.

Toch was zijn contract met de Zuiderzeewerken in 1950 niet zijn eerste kennismaking met de Dienst. Toen de Ens voor Lammert Smit in 1937 op de werf van Leenman in Zwolle was gebouwd, was de eerste job met de nieuwe boot... directievaartuig van ZZW met ir. Klasema als vaste 'baas'. De dijkbouw van de Noordoostpolder was toen in volle gang: Schokkerhaven, Ramspol, Urk, waren toen de namen, waarmee dagelijks werd omgegaan. Maar de oorlog kwam en langzaam veranderden de zaken. Eind 1941 was er geen olie voor de boot meer en kwam een voorlopig einde aan de relatie met ZZW. Acht jaar lang, eerst de resterende oorlogsjaren, gedeeltelijk met een generator als energiebron, toen de drukke tijden na de bevrijding, werden doorgebracht met allerlei sleepwerk. Het zou een verhaal op zichzelf kunnen zijn, hoe Lammert Smit met een knecht, later met zijn vrouw en 3 kinderen aan boord, door de vaderlandse en buitenlandse wateren voer. De

Voorplaat:
Interieur van het Beiaard Museum te Asten.

ONDER ONS

Uitgave ten dienste van het sociaal-culturele werk in werknemerswonoorden.

Redacteur: J.L. Meijer, sociaal-cultureel werker bij het Ministerie van Sociale Zaken.

*Redactie-adres:
Wipstrikkerallee 55,
8023 DT Zwolle.
Tel. 31951 (05200)*

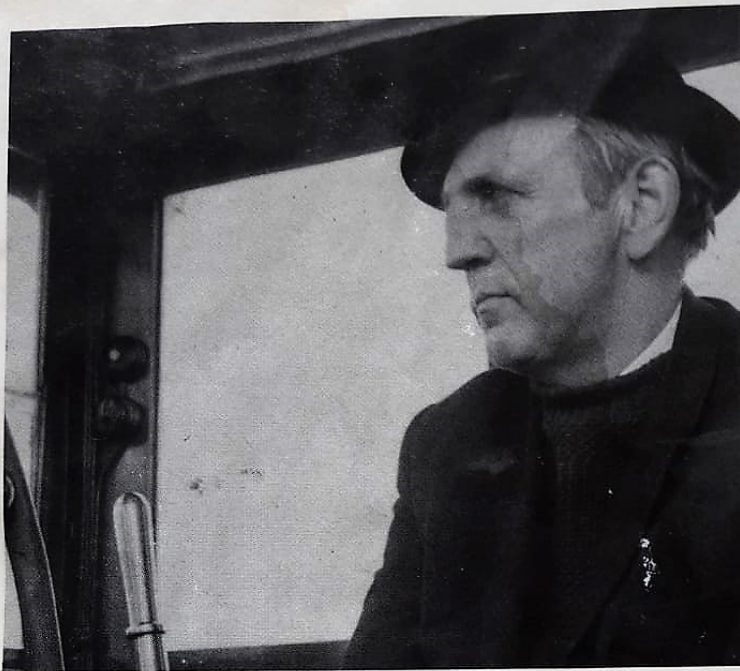
Kerstfeest

Luidende klokken, ze horen net zo bij het kerstfeest als de lichtjes van de brandende kaarsen.

Vandaar dat we in dit laatste nummer van 1979 van Onder Ons wat vertellen van de twee gebroeders Hemony, die de ware meesters zijn geweest om het klokkenspel in de Lage Landen op zo'n hoog peil te brengen.

Daarbij aanknopend een beschrijving van het Nationale Beiaard Museum in Asten en een advies om dat eens te bezoeken. Daar kunt u enorm veel over de klokjes, klokken en beiaarden in de loop der eeuwen en van vele volkeren te weten komen.

Gaarne wenst de redactie van Onder Ons en de medewerkers van het sociaal-culturele werk in de wonoorden en op de waterwerken de lezers gezegende Kerstdagen en een goed begin van 1980 toe.

vooronderwoning was knus en gezellig en over de beschikbare ruimte maakte men toen nog niet zoveel problemen. Toch had dit leven ook zo zijn nadelen, vooral met betrekking tot de jonge kinderen, zodat een herhaald verzoek van ir. Klasema weer voor de ZZW te komen varen in 1950 toen graag werd aanvaard. En dat werd een periode tot vandaag de dag.

Al deze feiten zouden voor Smit reeds de omschrijving als een 'uniek personage op het IJsselmeer' rechtvaardigen. Gaan we ook de jaren vanaf z'n geboorte in 1914 tot aan zijn optreden als zelfstandig schipper bij de Zuiderzeewerken bekijken, dan wordt het nog opmerkelijker. Of eigenlijk moeten we dan al bij zijn overgrootvader beginnen en tot het jaar 1860 teruggaan. Toen kwam namelijk vanuit het Noorden op Urk de jonge gemeenteveldwachter Smit aan. In 1870 kon deze de functie van kantonier bij Rijkswaterstaat op het eenzame – in 1854 door de bevolking verlaten – eiland Schokland krijgen. En omdat deze Smit op Urk niet zo goed kon aarden, kwam hij met het inmiddels gestichte gezin naar Schokland. Een woning op de Middelbuurt – de oude pastorie bij het kerkje (het huidige Museum Schokland) – was

daar voor hem beschikbaar. Grootvader Smit was eveneens kantonier/lichtwachter. Dat was op Emmeloord – oud-Emmeloord op Schokland! –, waar deze tot 1912 bleef om daarna met pensioen een woonplaats in Kampen te betrekken. Bij deze grootouders verbleef Lammert gedurende enkele lagere-schooljaren.

Vader Smit bleef echter Schokland trouw en had daar diverse baantjes. Beheerder van de telefoonpost, zorg voor de Visafslag, verzorgen van de misthoorn en bedienen van de apparatuur van de Waterloopkundige Dienst en 2e havenmeester van Emmeloord. Oom Hendrik Smit was naast kantonier/lichtwachter aangesteld als 1e havenmeester. Deze laatste is echter niet steeds op Schokland gebleven, maar men kon hem later tegenkomen in Stavoren, Zwartsluis en Eefde. Twee kinderen Smit werden in Kampen geboren en twee op Urk. Als de tijd zover was, ging de moeder even van Schokland weg. Het gezin Smit met vier kinderen op een zo goed als onbewoond eiland.

Geen sinecure om deze kinderen ook nog goed onderwijs te laten volgen. De gemeente wilde alle kinderen aan de vaste wal onderwijs laten volgen,

maar op een gegeven ogenblik kreeg vader Smit het voor elkaar om een huisonderwijzer naar Schokland te krijgen. Kost, inwoning en boeken waren voor rekening van de vader, de f 12, – traktement per week betaalde de gemeente. De eerste jongeman uit Zwolle bleef slechts een half jaar – hij had bij zijn sollicitatie verzwegen, dat hij nog in militaire dienst moest –, met een zeilpunter maakte deze welkelijks de heen- en terugtocht. Maar de tweede – een onderwijzeres, juf-frouw Witkop – bleef drie volle jaren op Schokland; zij ging alleen tijdens de vakanties naar de vaste wal en leerde de kinderen Smit zo veel, dat ze daar in het leven mee toe konden. Lammert was toen zo'n opgroeiende knaap, die het haar wel eens niet zo gemakkelijk heeft gemaakt. Maar de Groningse onderwijzeres kon daarna het leven op een eiland midden in de Zuiderzee niet vergeten. Ze solliciteerde daarna naar een plaatsje op een school op Urk, bleef daar vele jaren en is nu nog voor vele Urkers een begrip.

In 1934 zorgde vader Smit voor een klein sleepbootje van 40 pk, waarmee de jongens konden varen en de kost wat verdienen. Voor zover ze het inmiddels van Zuiderzee tot IJsselmeer geworden water nog niet kenden, leerden ze het nu wel. Bij goed en bij slecht weer. En bij stormkracht 9 of 10 was het kleine bootje maar een stipje in de kolkende watermassa. Dat waren dan de heel slechte reises. Met het bergen door de gebr. Smit van een grote motor en andere spullen als deklading van een gekapseisd schip kwam de relatie met de firma Leenman te Zwolle en de bouw van de een ieder op het IJsselmeer bekende 'Ens' tot stand. Daarmee zijn we dan weer bij het begin van het verhaal aanbeland.

Het zal moeilijk wennen zijn, dat de 'Ens' straks geen directieboot bij Zuiderzeewerken meer zal zijn.

Maar nog meer zal men de vertrouwde figuur achter het stuurwiel, Lammert Smit, missen.

Dank voor het veilige varen onder alle weersomstandigheden, dank voor het geduld om ieder steeds op te halen en op de juiste plaats af te zetten. Dank ook van de culturele dienst voor de vele uren varen om op zuigers, baggermolens, kranen en in keten lectuur, boeken en Onder Ons te helpen bezorgen. Daarbij de wens, dat er zowel voor hem als zijn vrouw nog vele jaren van goede gezondheid zullen volgen.